

Istarska Rječ

Izlaži svakog četvrtika sveće.
Svakog drugog četvrtka donaša
Hrana i prilog „Mladi Istrian“.
Preplaćeno: 100. — lira. Za
inozemce 20. — lira. Čred-
ništvo i uprava lista: Tri-
(Trieste) - Via S. Francesco
di Assisi 201. Telefon: 11-57.

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

SPALATO — SPLIT

Predsjednik ministarskog savjeta g. Benito Mussolini ima nekoliko odličnih oso-
bitina, među kojima i prvom je redu ova-
nje, nego sroko iščekren. Dok su drugi dr-
zavnički prije nega jedno misili, drugo go-
vorili treće radili — on svuda i u svim
zgodama nastupa otvoreno — i što je ob-
stalo hvaljivo — on je uviđek pripre-
van, da kaže — **bubu bob**.

Reći će ikogod: Pa to nije tako teško
kazati — **bubu bob!**

Vratite se: to je vrlo teško. Kad ste vi
tuli, na priliku od Fakte ili Giolitti ili
koga drugoga državnika, da kažete **bubu
bob?** Sva su ta gospoda govorila uviđeno
fajantvene — tako da niste nikada znali,
sto hoće ti ljudi ni što se će.

G. Benito Mussolini nije kao sto su oni
bili. On daje svakoj stvari njeno pravo ime,
jer on tu stvar pozná da dva, da temelja.
A na glavljivost jest, što se on ne boji kazati
bob. On se u sebi osjeća i odvije da-
to otvoreno kaže, što mu je na srcu. Uz
to je Mussolini i vrlo potkovani u svemu
i svemu. On zna sve, on vidi sve, on ra-
zumije sve. On je velik čovjek.

Ali i grčki pjesni Homer bio je velik —
i te kako velik! — pa mu se ipak dogodilo,
da bi kadsto malo podremukao... Jest,
drag braco, i samoum se Homeru do-
godilo da je gođe gdje izvalio kakvu ne-
valjavu — ali to mu nije umanjilo slave.
Čovjek — pa i onaj najveći — ne bi bio
čovjek, da se kadsto malo ne zaleti.

I g. Benito Mussolini je čovjek — velik
čovjek — i ostao će velik — pa ma i svaki
dan podremukao malo Homer, ili se
tri puta na dan onako zaletio, kada što se to
zaletio onomadne u Parlamentu dole je
ono prekidalo našeg poslanika g. dra. Uli-
ksa Stagera.

Errare humanum est!

Već znate, kako je ono bilo. Naš se je
poslanik tužio, kako su nam u Istri na-
silno promjenili imena našim mjestima,
brdima i dolinama, našto ga je neko pre-
kinuo i spomenuo mu Skedenj. Naš po-
slanik odgovorio da se je Skedenj zvao
prije Skedenj negoli Servola. Tu se eto
uplio i bolje reći — zapao glavom sám
Mussolini.

On je izvolio reći:

„Sepalato zvao se mnogo prije Spalato
negoli — Split...“

Romora, dakako, zapleskala i ne slu-
teći, da je baš u taj mah naš Premiér malo
podremukao...“

Nau poslanik odgovorio je na onu Mu-
solinijevu primjedbu, kralje, ali i vrlo zgo-
đeno. Stvar je i za njega i za nas posve ri-
ješena već onim odgovorom, no držimo
da ne skoditi ako se oko toga još malo
rozbavimo.

Dvije riječi historije, U Dalmaciji, nedu-
leko današnjeg Splita, dizao se u prolosti
ček i slaven grad Salona (Salini). Oko 600
god. postoji Istra taj sa grad razorili Avari.
Sicenti, Staronovići grada, Romani, po-
vegli su neki na hizenu otroke, a neki su
se učili stilu u velikim palatu. Sto je
zabeleženo u starim rimskim car-
i dioklecijan. Time se udario temelj gradu,
kojemu su oni Romani nadjenili ime —
Spalatum. Slaveni, koji su se gotovo u
isto vrijeme naselili u najbližoj okolici i u
svom gradu, nisu promjenili to име, vec
su mu zadržali korijen i mjesto Spalatum
govorili su Split, dok su Talijani mnogo
kasnije mjesto Spalatum govorili i u članu
kaže: Spalato... Stari Slaveni, kad su do-
šli u ove krajeve, oni su najčešće pridr-
zavaljili stara imena gradova, tek sto bi ih
ponešto preudesili prema svome izgovoru.
Tako mjesto Jadera govorili su Zadar,
mjesto Tragurias — Trogir, mjesto Noni
Nin itd. Uostalom i Talijani su cisto sla-

da ih i otud potjera, da udje u Veneciju,
u Lombardiju, da pokupi sve žito i drugo
bohatstvo, pa da onda prisli Italiju na se-
paravanje.

Dan 15. juna u 3 sata ujutro započela
je u austrijske strane tako zvana borbun-
ska vatra. U 7 i pol sata navalila je austri-
jska infantaria u širini od kojih 100 kilo-
metara na talijanske pozicije. Uspjelo je
je, da na dva na tri mjesto predje rijeku
Piave i do Montebella i kod San
Donà de Piave. To se javilo u svijet kao
velikau austrijski pobjedi. Sve su oti bile
upredu onamo, to više, što je to bitki, da-
kao i katastrofe, koje su nas na pravdi Bo-
ga zadesile, ne možemo se otići mučnom
osjećaju, da je preko naših ubogih glava
prošao ipak onaj prokleti — Krieg! iako se
sastivim s drugje strane — s one, s koje se
sve više i više.

Onda se unješala i priroda. Nije ovo
prije što su i priroda, kao nekakvi **deus ex machina**, nastupa u posljednji čas, da
pomogne riješiti konflikte između naroda
i naroda. U svjetskoj povijesti ima zabi-
ježenih više takovih slučajeva. Da ne za-
lazimo duboko u prošlost, napomenimo
samu Napoleonova pohod u Rusiju godine
1812. Silni i do tada nepobjedivi vojsko-
voda dopre je već bio do stare ruske
priestolnice: Moskve. Tu se već i namje-
stio, ali dogodilo se, da je zima te godine
tranzit u snijegu i ledu zamela se gotovo
sve velika Napoleonova armada. Razru-
mije se, da su i Rusi učinili svoje — priroda
je je samo dala — kašto se ono veli —
jednu ruku.

Kad su god 1914. Austrijanci prije put
bjezjeli iz Srbije, citalo se u izvještajima
general Hofera, da je austrijskom uz-
maku najviše krivo — sruce. Srbi su na-
ime imali suncu iz ledja, dok je Austri-
jancima udaralo ravnina u oči, tako da nisu
smo jedan primjer — slučaj u nazivu Bi-
strica. Talijani imaju riječ: **istriče**. Tko
predušili prema svome izgovoru kao n.
Dragec u — Draguchiu, Kršan u —
Chersano i slične, premda su i mogli
ostaviti netaknuto. Naš poslanik govorio
je protiv nepotrebni promjene naših
imena, kao što je to — da navedemo
jedan primjer — slučaj u nazivu Bi-
strica. Talijani imaju riječ: **istriče**. Tko
može da kaže **istriče**, moći će da bez-
izakeku muke da izgovori i — **Bistrica**.
Stoga nije bilo ni najmanje potrebitno, da
od Bistrice pravi — Bisterza.

Ali mi i gore, Talijani imaju riječ: **dra-
go** (značaj) i draga (kavaflango). Je li tre-
balo, da solo Draga pretča u — Doso? Zat-
ra ne bi bilo bolje, da su od Veprinazzo na-
pravili — Veprinazzo, negoli ono, da se
blago izrazimo — nedelikatno: Apriano? A
sto ih je ponukalo, da od Rakitovica na-
pravite **Acquaviva dei Vena**, od Sočere —
San Quirico, od Krasice — Villa Gar-
dossi, od Brkača — San Pancrazio di
Montona, od Bresta — Olmetto di Bogli-
no, od Gologorice — Moncalvo di Pisino,
od Kaščerge — Villa Padova, od ljepe
Dobrove — nekakovo Santalesi, od Če-
pića — Felicia, itd., itd.

Naveli smo samo nekoliko primjera, ali
već se iz ovogoviđi, da su ove promjene
najveću drukčiju kalibra negoli je Spalato
— Split. Kad mjesto Jesenovici kaže
Su Čudri, ne zvuči li to od prilike onako,
kao da bi neka mjesto Livorno rekao —
Madarži, a mjesto Palermo — Johokama? **?**
Ima naziva mesta, koja se tekom vre-
mena mijenjaju, ali polako, gotovo neop-
ozive. To je shvatljivo. No ovo nasilno mi-
jenjanje imena naprosto je smiješno; on
se protivi prirodi, koja ne voli skokova.
Talijani su već milijun puta napisali, da
je Italija najkulturnija, a Jugoslavija naj-
balkanska zemlja na svijetu. Pa eto što
se dogodila u Italiji?

A u balkanskoj Jugoslaviji?

Ima negdje u Lici jedno mjesto, koje se
zove — **Musulini**. Jugoslaveni nu će
da mijenjaju to ime. Oni vele: — Zašto da
ga mijenjamo? Neka živi Mussolini i nije
govio ličko selo... I mi velimo, neka živi
ali neka nam za Boga ne dira u starinsku
i sveta imena naša!

Na bitki na riječi Piave. Ovih dana pada-
da, nijemacki **Krieg** znači hrvatski — rat.
Ako reći: Pa zašto nisi napisao —
rat, da te svi razumijemo?

Prije posver opričavan, no ja ēu jed-
nako zadržati ona — **Krieg** a malo kasnije
reći ēu i zašto sam to učinio.

Rat — protiv unutrašnjeg neprijatelja
Krieg! Krieg!

Taj članak izražao je u **Tagesposti** po-
četkom jula 1918. Tko može do njega, dobro
bi, da ga doneše u prevodu. Sad je
akutalan...

Pangermanske grožnje gradačkog lista
sakuplja se izvršile. Nijemci su ravno eteri
mjeseca iz tog bojovnog i besomučnoga

Oplati stojte 6 lira

za svaki četvrtični izdanje, u
četvrti godine, slijepi. Za jedno
izdanje u sredstva, da znači
poplati prema pogodbi. Plaća
se i iznajmljivanje u Trstu. Dopisi
se ščita artiljeristi, a novac
iznajmljivanje. Neftnkranira se pismi
ne primaju, a rukopisi se ne
prečaju ni u kojem slučaju.

da udje u Veneciju, da kupi sve žito i drugo
bohatstvo, pa da onda prisli Italiju na se-
paravanje.

Dan 15. juna u 3 sata ujutro započela
je u austrijske strane tako zvana borbun-
ska vatra. U 7 i pol sata navalila je austri-
jska infantaria u širini od kojih 100 kilo-
metara na talijanske pozicije. Uspjelo je
je, da na dva na tri mjesto predje rijeku
Piave i do Montebella i kod San
Donà de Piave. To se javilo u svijet kao
velikau austrijski pobjedi. Sve su oti bile
upredu onamo, to više, što je to bitki, da-
kao i katastrofe, koje su nas na pravdi Bo-
ga zadesile, ne možemo se otići mučnom
osjećaju, da je preko naših ubogih glava
prošao ipak onaj prokleti — Krieg! iako se
sastivim s drugje strane — s one, s koje se
sve više i više.

Kada pogledamo na razorenj. Narodni
dom u Trstu, na druge naše Domov-
inštine, na telike škole opustile i za-
tvorene, na tolike naše lude unesrećene
da primirja ovamo... na sve nedouce, tuge
i katastrofe, koje su nas na pravdi Bo-
ga zadesile, ne možemo se otići mučnom
osjećaju, da je preko naših ubogih glava
prošao ipak onaj prokleti — Krieg! iako se
sastivim s drugje strane — s one, s koje se
sve više i više.

Kada smo se u junu 1918. od srca radovali
austrijskom porazu na Piavi. Radovali
bismo se i danas, na godišnjicu onih velikih
dana, ali mi nismo krivi, što nas sadašnja
jedna realnost nuka na ova tužna razma-
tranja...

DOPISI

IZ SVETVINCENTINE.

Sada dobivamo opet u redu našu milu
Istarsku Rječ, koju vrlo rado čitamo, jer mi
je čitanje dnevnika nemamo ni sredstava, ni
vremena, a I. R. dodje nam upravo za ne-
djelju, kad se malo odmaramo od teškog
i napornog posla. Iako sada redovito dobivamo
nasu novinu, ipak nije nikako prestao biti
zanimljiv zatkorina, nije prestalo strahovanje
jedne ljudstva, radi tog našeg neduznog lista.

Zato mi je da postoli, da mi poslužimo
čitati i prenositi, da mi poslužimo. Da su
ponovno kraljevske karabineri ih po kućama
i u sela, seljaka, bleda, da je to bila tka, squa-
driglina, koja ih je po kući do kuće te pro-
matrala i tražila, po našem i zapovjeti radi
izvješnih službenih poslova. Nemamo apsol-
utori niti protiv sličnih pretržavanja. To je pos-
tove pravilo, etvar reda i naravno, je to pos-
tove pravilo.

Ali pri tome nam je upravo to najuduz-
nije, da je na koncu svega ista — **squadriglia**.
Izražila je čitati, kad ne biste smjeli; 3. zašto
ne čitate talijanske novine? Negdje su to
samo obično primičevali, drugdje malo ostrije
naglasivali, a drugdje su pak naprosti grozili
i pritijeli: idite odmah na poštu i napožite
vam više ne dolazi tukva novina, jer inače...
Od kuda dolazi mješanje čistog službenog
posla — **squadriglie** u savez sa privremenama
našim našim novinama? Kako se to slavi? Illi su
tu nekakvi nejasni računi? Možda je ista
upravo radi tega propitkivala. Na svaki način,
bilo kako bilo, mi opazimo ponovnu borbu za
odstranjivanje našeg lista, želju, da se nas
ostavi imini i neznanju na milost i nemilos, i
napokon elli, da se ubiju u dušu našeg kmeta
strah i bojazan radi vlastite riječi, radi vlasti-
stvo govor, pisma i novine. Svrha je vaša,
da zamrzimo vlastitu krv, da pljujemo na vlasti-
stvo obraz, da zatajimo svoj rod, svoje im-
e, svoje poštovanje. A još! Ime je samo jedno,
poštovanje također samo jedno. — Nasiljena, pri-
težnjama i grožnjama mogu se privestiti
da obraz naših srca, za odliku naših krvi i
našeg jezik, ne sredstava, nemalo ni gre-
bra ni zlata, jer on nismo više blago za trgo-
viju, a učili smo ovce, koje bježe od vlastitog
stola. Vi Talijani, a mi Hrvati — pa mirna
Bosna, Svakome svoje!

IZ VRHUVEĆINE KRAJ BUZETA.

Prošli tjedenski blagdan prošao je u Vrh
uve godine bez — procesije i bez bogoslužja
izvan crkve, kako je to bio obveznik običaj.
Kako je prepisuje naša sveta Crkva [vjera].
Došlo je mnogo našeg naroda u Vrh, da ovrši
svoju staru kričansku dužnost; ali kako se
nismo zatudili, kad smo čuli u crkvi iz istju-
nog g. župnika, da toga dana, blagdanu, ne
će držati procesije. Svi smo se to jedan
drugog začudjeno pogledali. Zašto ne će?

Za to je jer došlo u župniku nekoliko
časova iz Vrha, koja je vodio talijanski učitelj i
brigadir te su zahtjevali, da nije obavljanje
crkvenih misa, da bi se obavljalo u latinskom je-
ziku. On im je rekao, da on ne može sam na
časnosti obavljati misu, da se obavljaju u latins-
kom jeziku, a u hrvatskom jeziku, niti ne može
sbiti, da se obavljaju u latinskom jeziku, niti
ne može sam na procesiji obavljati misu, da se
obavljaju u hrvatskom jeziku. Još im reče: da on
ne pozna i ne priprema nijedne zapovjedi do li
samo biskopove. Gospod župnik nam je sve
javio u crkvi, u crkvi i doda: da za danas
ne će držati procesije, a on će, reče nam, ako
mu se budi preveć smetala, sa strane onih,
oslaviti Vrh i župu. — Sve to je na vjerni
kršćane i Slave u dušu zahabio, za to ovo
javljamo u naši Istari. Rječ je, da naša bol
i žalost saznade čitav naš narod i naša
zdravstvena sredstva, da se zatire naš jezik u
crkvi. A g. župnika nismo, da nas ne zapušta u ovim teškim da-
lima, da nas ne zapušta.

Sve to je naše vjerni
kršćane i Slave u dušu zahabio, za to ovo
javljamo u naši Istari. Rječ je, da naša bol
i žalost saznade čitav naš narod i naša
zdravstvena sredstva, da se zatire naš jezik u
crkvi. A g. župnika nismo, da nas ne zapušta u ovim teškim da-
lima, da nas ne zapušta.

